

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906.   Andra Kammaren.   N:o 50.

Tisdagen den 8 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande maj.

§ 2.

Följande till kammaren inkomna läkarebetyg upplästes:

Att riksdagsman O. Emthén, som lider af influenza, är oförmögen att delta i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Stockholm den 7 maj 1906.

Laurent.

Leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *J. E. Biesèrt* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott; och

angående anslag till bestridande af kostnader för handläggning inom kommerskollegium af ärenden, som enligt det i nådig proposition den 7 sistlidne mars innefattade förslag till lag angående kontroll å ångpannor skulle tillhöra den i samma förslag omförmälda kontrollmyndighet, m. m.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden

Andra Kammarens Prot. 1906. N:o 50.

och memorial n:is 120, 121, 122, 123, 124, 125 och 126 samt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 12.

§ 5.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 103, till Konungen, angående bestämmelserna om rang.

Vidare anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 104, till Konungen, i anledning af väckta motioner angående dels revision af konkurslagen m. m., dels ock tillägg till 73 § i samma lag.

§ 6.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen väckta förslag i fråga om valrätten till Riksdagens kamrar;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén;

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående särskildt penningtillskott till vissa värnpliktige;

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förläggande af en skeppsgossekår till Marstrand;

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvaren Lars Jönsson;

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående höjning af pensionen åt afdelningsingenjören G. Ahlgren samt beviljande af pension åt afdelningsingenjören J. T. Calander;

n:o 132, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till en norrländsk nyodlingsfond;

n:o 133, med anledning af kamrarnas återremiss af den i utskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, intagna punkten n:o 54, i fråga om särskildt understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt;

n:o 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

försäljning af mark från lotten n:o 1 af Dalby kungsgård i Malmöhus län;

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af äganderätten till kronans till Torsebro krutbruk hörande fastigheter;

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af en kronan tillhörig tomt vid Kiiruna järnvägsstation till plats för landstormförråd;

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af en kronan tillhörig tomt vid Bastuträskes järnvägsstation till plats för landstormsförråd;

n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter gårdsägaren Lars Vilhelm Dahlbergs i Piteå hustru Fredrika Vilhelmina Dahlberg, född Nordström;

n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter banvakten Johan Werner Stålbjergs änka Charlotta Cecilia Stålbjerg, född Wallin;

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt aflidna banvakterna Johannes Nilssons och Jöns Perssons änkor; och

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statens räkning af Örebro—Svartå järnväg;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 16, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelavgiften, dels ock i ämnet väckta motioner; och

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. samt en i sammanhang därmed väckt motion;

sammansatta banko- och lagutskottets memorial, n:o 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om automobiltrafik;

n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik samt till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § strafflagen;

n:o 49, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets flagga, dels ock två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *E. A. Lindblad* under den 9 maj,
 » *B. Dahlgren* under 4 dagar fr. o. m. den 9 maj och
 » *E. Nilsson* i Kattleberg » 3 » » 9 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,52 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Onsdagen den 9 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande maj.

§ 2.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 105, till Konungen, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för lärare vid folkskolor m. m., dels ock särskilda med föranledande af propositionen väckta motioner.

§ 3.

Remiss af en proposition. Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott.

Därvid yttrade:

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Vi hafva en strängt arbetande regering, och därom är endast godt att säga, men ifall frukterna af detta arbete oupphörligen ända in i Riksdagens elfte och tolfte timme skakas ut öfver Riksdagen,

blir resultatet med nödvändighet, att frågorna icke kunna ägnas all den utredning och den ingående behandling, som de synnerligen väl skulle förtjäna. *Remiss af en proposition.* (Forts).

Nu fingo vi i går mottaga en ny kungl. proposition angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott. Den utdelades först i dag — åtminstone har jag icke varit i tillfälle att erhålla den förut — och det är således helt naturligt, att det icke varit möjligt att annat än helt flyktigt se igenom densamma. Men redan hvad som häraf framgår synes mig vara af beskaffenhet, att det väl är värdt, att Riksdagen stannar en smula, innan den utan vidare går med på Kungl. Maj:ts resone-mang.

I själfva verket förhåller det sig nog med Drottningholms slott på det sätt, som det här står i propositionen, nämligen att riksmarskalksämberet har framhållit, att det enligt fastställd stat årligen utgående statsbidraget af 24,600 kronor *redan länge* visat sig otillräckligt för det ändamål, hvartill det hufvudsakligen är afsedt. Nu förundrar sig en vanlig människa däröfver, att, om »redan länge» ett statsanslag, afsedt för underhåll af en historisk, monumental byggnad, visat sig otillräckligt, vederbörande icke gjort framställning om en lämplig och måttlig höjning af detta anslag, så att icke byggnaden, hvilken är en af de förnämsta minnesmärken från sin tid, fått helt och hållet råka i det förfall, hvori den för närvarande befinner sig. Jag kan icke underlåta att framhålla, det detta måste bero på en felaktighet i skötseln och att Riksdagen har rätt att med fog göra anmärkning däröfver, att den icke blifvit satt i tillfälle af rätter vederbörande att förr inskrida i denna sak.

Så mycket mera har man anledning att förundra sig häröfver, som det upplysts om — hvad vi för öfrigt alla veta — nämligen att detta statsanslag, som är lämnadt till underhåll af Drottningholms slott, ingalunda är den enda summa, som af statsmedel utgår för detta ändamål, utan därtill komma äfven arrenden, hysesmedel, inkomster af skogsprodukter m. m. Men härom upplyses endast i propositionen, att de i regeln måst användas för »andra ändamål» och endast undantagsvis i någon mån kunnat bidra till täckande af de för reparationer och underhåll erforderliga utgifterna.

Det synes något besynnerligt med dessa »andra ändamål», för hvilka det skulle vara nödvändigt att använda dessa särskilda inkomster, om man samtidigt låter en sådan byggnad som denna helt och hållet förfalla. Förfallets storlek motsvaras af kostnadens storlek för iståndsättandet, och efter hvarjehanda nedprutningar har man stannat icke vid den summa af 160,000 kronor, som nu begäres, utan vid den summa, som kommer att begäras och som uppgår till sammanlagdt 900,000 kronor. Man har till och med varit uppe vid öfver 1,000,000, fastän nedprutningar seder-

Remiss af en proposition. mera skett, men i rundt tal skulle således 1,000,000 kronor vara erforderliga på grund däraf, att vederbörande låtit allt gå vind för våg utan att ingripa i rätt tid.

(Forts.)

Jag kan icke neka mig nöjet att i detta sammanhang återgifva hvad som i några tidningar skrefs, när det i februari månad blef bekant, att riksmarskalksämberet gjorde framställning i denna fråga. Då yttrades af en tidningsman, som visserligen är konservativ, men som i olikhet med många andra i det lägret ingalunda visat sig angelägen att i tid och otid angripa den nuvarande regeringen. »Det Tessinska byggnadsminnet har fått rent af förfalla. Det upplyser man nu. Ja, någon egentlig nyhet är detta icke. Sedan åtskilliga år har man kunnat iakttaga, hur förödelsens styggelse fått fara fram där ute, och man har förundrat sig öfver, huru de kungliga velat taga emot främmande i en så rucklig omgifning. Så t. ex. torde det icke finnas en enda af de hundratals bronsfigurena i parken, som är hel. Men dem tänker man visst ändå icke på att laga för någon del af de 900,000 kronorna. Det finns en annan detalj på platsen, som kunde vara värd att stanna vid: »Kina slott» med sina märkvärdiga, högst dyrbara samlingar underhålles alls icke. Det står oeldadt hela vintrarna igenom, hvaraf trä- och benskulpturer särskildt icke fara synnerligen väl.

När Drottningholm, som ändå alltjämt begagnas såsom residens, får förfalla, då kan man förstå, hur det skall vara på de andra slotten. Ulriksdal har länge tett sig såsom en ren skandal, och det uppgifves, att det är rent afsiktligt, som minnena efter Konung Carl XV där lämnas till förstörelse. Rosersberg gjorde redan för många år sedan ett vanvårdadt intryck. Kanske det är bättre underhållet nu. Att Gripsholm är vid makt och delvis restaurerad, det har, som bekant, hofförvaltningen ingen förtjänst af.

Nu kan man undra öfver, huru dyrbar statsegendom kommer att vanvårdas så. Det måtte således icke finnas några medel anslagna till byggnadernas och öfriga anläggningars underhåll? Jo, det finnes det visst det. Men hur de användas, det blir en annan sak, som icke måtte vara tillräckligt kontrollerad. Om underhållsmedlen, såsom antagligt är, numera befinnas vara otillräckliga, hvarför har man då icke i tid begärt ökning af dem? Det kunde ingen gärna haft någon rimlig invändning att göra emot. Att, såsom nu väntas ske, komma och begära väldiga belopp på en gång, det kan icke vara nödigt och lämpligt. Förstå icke höga vederbörande, att folk i allmänhet, kanske icke så aldeles utan rätt, tager detta såsom en bestraffning för genstörtigheten i apanagefrågan?»

Dessa framställningar, hvartill åtskilligt mera skulle kunna läggas, synas mig vittna om, huru det uppenbarligen i afseende å denna del af värden af statens egendom saknas den tillbörliga

kontroll, som borde finnas. Statsrevisorerna hafva visserligen någon kontrollerande myndighet därvid, men de kunna näppeligen hinna till öfver allt, och det kan möjligen hända, att det är särskildt svårt för dem att i dessa fall öfva kontroll.

Remiss af en proposition.
(Forts.)

Såsom förhållandet nu är, när det är fråga om ett anslag, som endast är en liten del af det stora anslaget, och då behofvet af detta anslag tydligen uppkommit, såvidt man kan bedöma, genom någon eller några vederbörandes uraktlåtenhet att i tid göra framställning därom, hvilket skulle kunnat inbespara för staten högst afsevärda utgifter, och då slutligen frågan icke kunnat framläggas i sin helhet, synes mig det enda riktiga vara, att Riksdagen icke anvisar några medel härtill, utan i stället kräfver af vederbörande en fullständig utredning, hvilken icke endast stannar vid hvad som behöfver göras för att rädda detta minnesmärke, utan därjämte går till botten med att taga reda på, hvar *ansvaret* ligger för att denna fråga kommit i ett sådant läge, hvori den nu befinner sig, och för den vanvård, hvori denna dyrbara statsegendom fått komma.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Biesert: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad den siste ärade talaren anfört och det slut, hvartill han kom, skall jag be att få säga några ord, på det att kammaren måtte fästa sin uppmärksamhet vid hvad i propositionen säges och begäres.

Af propositionen framgår enligt mitt förmenande fullt tydligt, att regeringen funnit denna fråga icke vara i det läge, att den kan för Riksdagen framlägga begäran om anslag till så stort belopp, som riksmarskalkämbetet satt i fråga. Det måste ske en enligt min åsikt ganska grundlig utredning af de förhållanden, som där omtalas, innan regeringen kan försvara dylikt. Men vid besök på platsen och vid närmare studium af frågan fann jag det absolut nödvändigt att så snart som möjligt vidtaga sådana åtgärder, som hindra det värsta förfallet. Till sådana räknar jag, att man ser till, att husen hafva ordentliga tak, så att icke vatten strömmar in och förstör det inre af husen. Vidare anser jag det nödvändigt, att man reparerar kajer, som hafva rasat, den stora, vackra terrassen framför slottet, hvilken håller på att falla i stycken, yttertrapporna och dylikt.

Det är uteslutande för dylika arbeten, som regeringen begärt anslag af Riksdagen, hvilket regeringen tänkt sig kunna komma till användning redan i år för att hindra förfallets fortgång. Men hvad saken i öfrigt beträffar, har regeringen tydligt sagt, att den anser en ytterligare utredning vara nödvändig, innan vidare framställning göres.

Jag har redan nu velat lämna dessa uppgifter med anledning af herr Brantings anförande.

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

Herr Branting: De upplysningar, som lämnats af herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet om, att Drottningholm har skötts så, att husen sakna ordentliga tak, och att man har att befara fullständig förstörelse däraf, understryka hvad jag sagt om det rent oförsvarliga sätt, hvarpå denna fråga af vederbörande handlagts. Jag vill gärna tillägga, att ansvaret icke faller på den nuvarande finansministern och den nuvarande regeringen. Men det förefaller mig i alla fall, att, äfven om vissa anstalter ofördröjligen måste vidtagas, det är af synnerlig vikt, att Riksdagen med eftertryck uttalar den åsikten, att en grundlig undersökning är nödvändig, så att icke alltsammans slätas öfver med hartassen, utan man får veta, hvar ansvaret ligger.

Herr Larsson i Lund: Den fråga, som nu förelagts Riksdagen, har föranledt mig att rikta uppmärksamheten på den punkt, dit den, som jag tror, bör i första rummet riktas, nämligen att det här gäller en statsegendom och en statsegendom af mycket stort värde. Det vore då kanske bäst att taga under öfvervägande, om icke förvaltningen af denna statsegendom bör läggas på annat håll än nu. Det synes mig vara det riktigaste, att icke hofförvaltningen omhänderhar en så dyrbar statsegendom som denna, och det så mycket mera, som det nu föreligger bevis på, att det sätt, hvarpå hofförvaltningen skött detta sitt åliggande, lämnar mycket öfrigt att önska. Denna fråga kan icke definitivt komma under pröfning; men jag tillåter mig att fästa utskottets uppmärksamhet på denna sida af saken och hoppas, att det inom kort skall lämnas en utredning om lämpligaste sättet att förvalta denna statsegendom.

Herr Warburg: Då statsutskottets utlåtande med anledning af statsrevisorernas berättelse föredrogs i kammaren, tillät jag mig framhålla med afseende på Drottningholms slott hvad i denna berättelse yttrades och kastade då en återblick öfver den vanvård, hvarför detta slott varit utsatt under långhliga tider, och jag påpekade, att ansvaret öfver att intet åtgjorts måste fördelas nära nog öfver ett helt sekel. Det vore ganska egendomligt, om Riksdagen icke nu vidtog någon åtgärd med anledning af Kungl. Maj:ts proposition, då föregående års statsrevisorer redan framhållit, att »slottet i följd af det sedan många år tillbaka synbarligen otillräckliga underhållet befunne sig — särskildt hvad anginge yttertaket och andra yttre delar — i ett bristfälligt skick, då ståthållareämbetet å slottet instämt till alla delar i revisorernas yttrande och tillagt, att det anmärkta förhållandet gällde i nästan lika hög grad om åtskilligt af slottets inre, om yttertrappor och terrasser, hvilka hotade att falla samman, om fönster och fönsterkarmar, hvilka endast lämnade ett klen skydd mot regn och blåst, samt om de flesta af de till mer än ett tjugutal uppgående

fristående byggnader, hvilkas såväl yttre som inre företedde ett högst bedräfligt utseende.» *Remiss af en proposition.*

(Forts.)

När förhållandena äro så dåliga, synes det mig alldeles afgjordt, att det måste göras något för att snarast upphjälpa hvad som är mest bristfälligt; sedan kan man ju diskutera, hvar felet ligger öfver att slottet råkat i vanvård, och vidtaga åtgärder för att förekomma upprepadet af att staten tillhöriga, dyrbara byggnader råka i förfall. Men icke kan man få Drottningholms slott återställt genom att vi endast tvista om, hvar försummelsen ligger.

Jag har velat understryka, att det är i anslutning till Riksdagens egna statsrevisorers berättelse, som detta ärende nu föreligger och som något måste åtgöras i denna sak.

Herr Henricson: Jag var i egenskap af statsrevisor vid Drottningholm hösten 1904. Vi funno då, såsom här anmärkts, att yttertaken, synnerligast öfver utsprängen, icke ägnats någon tillsyn och underhåll; och det var härifrån de svåraste skadorna kommo. Då inkomsterna uppgå till öfver 30,000 kr. per år, synes det mig, att man kunnat med skäl hoppas, att dessa brister å yttertak hade bort i tid afhjälpts, så att de icke förorsakat sådan skada, som nu skett.

Emellertid är det enligt mitt förmenande alldeles nödvändigt, att något åtgöres, såvida icke skadan skall blifva mycket större.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågasvarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

§ 4.

Härefter öfverlämnades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnader för handläggning inom kommerskollegium af ärenden, som enligt det i nådig proposition den 7 sistlidne mars innefattade förslag till lag angående kontroll å ångpannor skulle tillhöra den i samma förslag omförmälda kontrollmyndighet, m. m.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140 och 141 samt bevillningsutskottets betänkanden n:is 16 och 17.

§ 6.

Sammansatta banko- och lagutskottets härefter föredragna memorial n:o 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta banko- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning, blef af kammaren godkändt.

§ 7.

Vidare föredrogos, men bordlades ånyo lagutskottets utlåtanden n:is 47, 48 och 49.

§ 8.

Herr *talmannen* yttrade härefter, att han i enlighet med beslut, som fattats vid sammanträde med talmanskonferensen, finge föreslå, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7 skulle uppföras å föredragningslistan för måndagen den 14 innevarande maj främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Detta förslag bifölls af kammaren.

§ 9.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

statsutskottets utlåtande n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark disponera köpskillingarna för vissa kronoegendomar m. m.;

bankoutskottets memorial:

n:o 10, i fråga om ändringar i bankoreglementet; och

n:o 11, angående öfverlåtelse till statsverket af de gamla riksbanksbyggnaderna; samt

statsutskottets utlåtanden:

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande och organiserande af den offentliga arbetsförmedlingen i riket;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Göteborgs hospital för staden Göteborgs räkning af en upptagningsanstalt för sinnessjuka;

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en telegrafstationsbyggnad i Jönköping;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inredande af utvidgade eller förändrade lokaler för

Kristianstads läns landskontor och landtmäterikontor äfvensom till iståndsättande af de till landshöfdingen i samma län anslagna boställslägenheter m. m.; och

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om inköp af mark från Säfveåns aktiebolag till bangårdsanordningar i Göteborg.

§ 10.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag till påbörjande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan samt angående uppgörelser med enskilda vattenverksägare därstädes m. m., och yttrade därvid:

*Ang.
en kraftsta-
tionsanlägg-
ning vid
Trollhättan.*

Herr Branting: Herr talman! Det är ingalunda min afsikt att, såsom sakerna nu ligga, framställa något yrkande i motsatt riktning mot hvad statsutskottet här enhälligt tillstyrkt. Jag har begärt ordet, blott för att icke i denna viktiga fråga vid dess afgörande måtte fullkomligt med tystnad förbigås det förhållandet, att staten här ställt så till för sig, att den måste med mycket betydande belopp lösa, icke enskildes berättigade fordringar, utan enskildes mycket tvistiga och mycket tvifvelaktiga fordringar. Jag förstår ju på grund af den nu gjorda framställningen, att det kan vara för staten ekonomiskt fördelaktigt att gå in på detta arrangemang, hvarigenom staten uti sin hand får möjligheten att tidigare, än eljest skulle skett, erhålla den kraftstation, som det nu är fråga om att åstadkomma och som i sinom tid skall blifva en rikt flytande inkomstkälla för det allmänna. Men jag kan dock icke undertrycka den tanken, att det är ganska besynnerligt ställt med äganderättsförhållandena i vårt nuvarande samhälle, när ett bolag eller några enskilda personer genom att för måttliga summor förvärfva en viss egendom kunna sätta sig i en sådan situation och erhålla sådana förmenta rättsanspråk, att en sådan uppgörelse som den här ifrågasatta skall blifva nödvändig eller åtminstone önskvärd. Det måste för den stora allmänheten, som ser, huru noggrant man eljest måste vända på skillingen, te sig besynnerligt och gifva anledning till mångahanda tankar och betraktelser, hvilka ingalunda äro till fördel för den nuvarande ordningen, när man sålunda kan bevittna, att en affärsuppgörelse med staten kan framtvingas endast därigenom, att vederbörande räkna med, att rättvisan går långsamt att få fram uti vårt land och att en vattenrättsprocess drager synnerligt lång tid, samt att därför en för enskilda förmånlig öfverenskomelse kan frampressas och staten nödgas betala stora summor — det går ju löst på miljoner — för någonting, om hvilket domstol kanske sedermera om några år skulle säga, att det ändock,

Ang.
en kraftsta-
tionsanlägg-
ning vid
Trollhättan.

åtminstone till större delen, borde tillfalla det allmänna utan någon betalning.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten härpå och har ej något yrkande att framställa.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag kan för min del icke annat än till alla delar godkänna de synpunkter, som nu blifvit af herr Branting framhållna. Jag delar med honom helt och hållet den uppfattningen, att den ersättning, som här är ifrågasatt för statens förvärfvande af de enskildes återstående vattenrätt vid Trollhättan, uppgår till ett mycket drygt belopp. Emellertid har jag för min del vid deltagandet i ärendets behandling inom utskottet icke vågat göra gällande någon annan mening än den, som nu är enhälligt uttalad i utskottets betänkande. Detta därför, att hvarje hinder, som lägges i vägen för den blifvande kraftstationens snarast möjliga förverkligande, för staten medför en betydande årlig förlust. En rättegångstvist mellan staten och de nuvarande återstående vattenrättsägarna vid Trollhättan kan medföra en tidsutdräkt af många år, och jag har rådfrågat mig med mycket erfarna jurister, som förklarar, att rättegången kunde räcka i 6 år, 8 år, till och med mera. Under tiden skulle man icke kunna vidtaga några åtgärder för kraftstationens anläggning, och det är ju tydligt, att detta skulle medföra en stor förlust — huru stor kan man ju icke räkna sig till, men det ligger bra nära till hands att antaga, att denna förlust skulle blifva några gånger större än det ersättningsbelopp, som nu skulle lämnas till de enskilde.

Det är därför, herr talman, som jag för min del har varit med om att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Hans excellens herr statsministern m. m. *K. A. Staaff* af lämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående en mellan Sverige och Tyska riket afslutad handels- och sjöfartstraktat m. m.;

om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.; samt

angående förslag till kompletteringsarbeten å järnvägen Gellivare—Riksgränsen samt till anskaffande af ytterligare rullande materiel vid statens järnvägar.

Kammaren beslöt att hänvisa förstnämnda proposition till bevillningsutskottet.

Herr talmannen hemställde härefter, om kammaren ville omedelbart till statsutskottet hänvisa Kungl. Maj:ts proposition om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m.

Därvid begärdes ordet af

Herr Branting: Jag kan, herr talman, icke biträda denna remiss. Det förefaller mig, som om man, om propositionen redan nu skulle remitteras, komme att för kammarens ledamöter afklippa ett led uti den granskning, som är dubbelt nödvändig, när hela behandlingen af dessa ärenden i alla fall måste gå med svindlande hast. Därigenom skulle för de medlemmar af kammaren, som icke sitta i det utskott, till hvilket propositionen skall hänvisas, afskåras hvarje möjlighet att vid remissen yttra något om detsamma, när vi ju icke alls känna till hvad den innehåller.

Jag måste därför, herr talman, för min del svara nej på frågan.

Häruti instämde herrar *Kjellén* och *Nordström*.

Vidare anfördes ej, och blef ifrågavarande proposition med anledning af hvad sålunda förekommit lagd på bordet.

Härefter blef jämväl Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till kompletteringsarbeten å järnvägen Gellivare—Riksgränsen samt till anskaffande af ytterligare rullande materiel vid statens järnvägar bordlagd.

§ 12.

Till afgörande förelåg häruppå statsutskottets memorial n:o 126, angående uppförande af en stenbarriär för begränsning mot Norrbro af platsen framför riksdagshuset.

I detta memorial hemställdes, att Riksdagen måtte dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för begränsning af platsen framför riksdagshuset låta mot Norrbro uppföra en barriär af sten med erforderliga öppningar för trafiken, dels ock bemyndiga fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader i mån af behof för nämnda ändamål använda ett belopp af 26,000 kronor.

Reservationer hade emellertid afgifvits af herr *Starbäck*, som ansett, att utskottet icke bort göra ifrågavarande framställning; samt af herr *Hammarlund*.

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.*

Om
 uppförande
 af en sten-
 barriär å
 platsen fram-
 för riksdags-
 huset.
 (Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Starbäck, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne finna af statsutskottets föreliggande memorial, har jag icke kunnat biträda den framställning, som här göres. Vid granskningen af detta betänkande finner man, att 1905 års statsutskott uppdragit åt riksdagshusets arkitekt och riksdagshuskommitténs verkställande ingenjör att verkställa utredning i fråga om inhägnande af den öppna platsen framför riksdagshuset. Längre ned i betänkandet finner man, att de sakkunnige påpekat, att ett af de uppgjorda förslagen är alldeles omöjligt. Men man finner också, att de sakkunnige, som granskat de uppgjorda förslagen, äro desamma som förslagsställarne. Huruvida detta är ett riktigt sätt att gå till väga, då det gäller en anläggning för snart sagdt evärdeliga tider för en utgiftssumma af 26,000 kronor, vill jag lämna till herrarnas eget omdöme att afgöra. Mig förefaller det, som om tillvägagångssättet borde hafva varit ett helt annat.

Den utredning, som för öfrigt gifvits i detta memorial angående den föreslagna stenbarriärens utseende, lämnar allt öfrigt att önska. Man får visserligen reda på, att förslagsställarne — de sakkunnige — anse, att ett järnstaket skulle verka groteskt och vara äfven från andra synpunkter olämpligt. Man får vidare reda på, att dessa sakkunnige anse, att stenbarriären skulle på ett effektivt sätt framhålla riksdagshusplatsens fridlysta och högtidliga karaktär. Detta är ett påstående, hvilket skall bevisas genom den vidfogade skissen. När jag nu först fick se dessa båda skisser, gjorde jag mig den frågan: Jag undrar, hvad statsutskottet skulle hafva sagt, om t. ex. en kungl. proposition eller en enskild motion hade beledsagats af sådana teckningar som dessa, hvilka — jag skall strax be att få visa det — dels äro oriktiga och dels icke gifva någon som helst föreställning om, huru de föreslagna anordningarna skola te sig i verkligheten. Jag vågar det påståendet, att skisserna äro oriktiga, och fotar det därpå, att, enligt hvad jag fått veta, det ingalunda är meningen, att, när denna barriär blir en verklighet, de båda underliga figurer, som stå uppställda på något slags piedestaler eller hvad teckningen skall föreställa, verkligen skola komma till utförande, eller att det åtminstone icke är tänkbart, att dessa krukor eller gubbar eller hvad de skola anses vara skola kunna utföras för det föreslagna beloppet af 26,000 kronor.

För det andra har man ingen reda på höjden eller bredden af den föreslagna barriären. För det tredje har man ingen aning om, huruvida det skall anbringas grindar för att möjliggöra afstängandet af det fridlysta området på ett effektivt sätt; och nog måste väl herrarne medgifva, när ni titta på denna skiss, att de här underliga små stenbalustraderna, som stå mellan de båda

figurerna, göra ett mycket märkvärdigt intryck. Det är ungefär samma intryck, som man får, då man riktar tanken på en kapplopningsbana med hinder.

Jag får således för min del bekänna, att jag tycker utredningen bort kunna vara något mera fullständig. Jag tror, att vi bort kunna få litet bättre reda på, huru denna stenbarriär skall komma att taga sig ut, än den vi här fått. Hade det varit orimligt att begära, att för några hundra kronor en modell af billigt material anskaffats, så att riksdagsmännen kommit i tillfälle att se, huru denna stenbarriär verkligen skulle komma att te sig? Jag tillåter mig, herr talman, att på grund af det anförda yrka afslag å statsutskottets hemställan.

Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Thorsson, Branting, Juhlin, Berg* i Göteborg och *Johansson* i Öija.

Herr Byström: Jag anser, att detta ärende icke alls är brådskande, utan att man mycket väl kan lugna sig, tills man fått se, om man hade verkligt behof af ett stängsel af denna beskaffenhet eller den barriär, som här är ifrågasatt. Vi hade ju omkring det gamla riksdagshuset icke någon sådan skyddsmur, och det har gått bra under alla de år vi använde denna byggnad. Mig förefaller det äfven, som om detta ej är något vidare tilltalande från skönhetssynpunkt. Jag tycker, att stenbarriären snarare verkar, som om man skulle vilja inhägnat vägen öfver bron. Utom det att jag således ej tycker om förslaget, får jag säga, att det kostar äfven bra mycket och att detta ej är en utgift, som man kan säga vara alldeles nödvändig, hvarför jag ej heller anser, att man bör bevilja den. I likhet med den föregående talaren skall jag därför be att få yrka afslag på det betänkande, som nu är föredraget.

Herr Centerwall: Om tycke och smak skall man ej tvista, säger ett gammalt ordspråk, ett ordspråk, som i själfva verket ej håller streck, ty det finnes dock vissa regler äfven för tycke och smak. Nu har det sagts, att skissen till ifrågavarande barriär är ytterst ofullständig, och det kan jag gå med på; men det har äfven sagts, att den är ful; det kan jag åter icke gå med på. Det är sant, att skissen är ofullständig liksom andra skisser, ty det ligger i skissens natur; men om de af herrarne, som ha fantasi tillräckligt, vilja tänka sig, huru en låg barriär — lika hög som räcket å Norrbro — skulle taga sig ut med sina inåtböjningar, så skola dessa herrar finna, att det ej blir fult; många af oss ha för öfrigt haft tillfälle att på mångfaldiga andra platser i världen se dylika anordningar. Hvad gubbarne beträffar, som herr Starbäck talade om, och om hvilka han ej visste, om de voro gubbar eller krukor — och det kan nog vara likgiltigt

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.*

(Forts.)

ibland — så äro de i alla fall naturligen ditsatta blott såsom önskemål. Jag har försökt tänka mig in i saken med tillhjälp af ett par af våra allra största och bästa arkitekter; och jag har då kommit till det resultat, att dessa gubbar ej spela någon roll. De kunna ej utföras för dessa 26,000 kronor, utan det skall man lofva dem kommer att bli förbehållet åt några af de mecenater, som hittills visat sig så frikostiga att pryda detta på utsidan praktfulla hus, att låta utföra dem. »Gubbarna» behöfvas således ej nödvändigt och böra ej inverka på bedömandet.

Herr Starbäck sade, att anordningen påminner om en kapp-löpningsbana med hinder. Nåja, det kanske ej vore så dumt, ty den symboliserar i så fall till viss grad hvad som försiggår inom huset. Men hufvudskälet för att göra en sådan anordning — och jag har hört, att jag i det fallet har bakom mig Sveriges erkänt störste arkitekt — hufvudskälet, säger jag, hvarför vi böra hafva den, är icke att platsen skall göras fridlyst, ty den kan tyvärr icke bli fridlyst. Jag sätter Riksdagens värdighet högt, och om jag finge råda, skulle jag göra hela planen framför riksdagshuset till en fridlyst privat park för riksdagsmännen, och detta lika säkert, som jag skulle vilja hindra, att den tretungade flaggan för att tillfredsställa militärer och ideologer strykes från vår byggnad. Jag kan icke med denna jolmiga och pjåskiga demokrati, som vill förnedra Riksdagen under den allmänna publiken »dem hochverehrten Publikum». Något afstängande af området går dock ej för sig, ty här måste det för att lätta trafiken mellan Norr och Staden vara genomgångar, och sådana ha ju äfven föreslagits. Emellertid, hvarför är det här förslaget vackert? Jo, om vi ej sätta en barriär, så kommer — hvilket herrarne kunna finna genom att blicka ut genom riksdagshusets fönster — planen framför riksdagshuset att flyta tillsammans med gatan och bron och det hela att få gestalt af ett brutet kors, hvilket ingalunda är prydligt. Det gäller i all parkanläggningskonst liksom i all byggnadskonst att arrangera de olika ytorna, att indela dem så, att man får fram syftemålet; och detta fås fram här just genom en stenbarriär, genom hvilken man markerar, att detta är en plats, som tillhör riksdagshuset, och är ej någon utvidgning af Norrbro. Från estetisk synpunkt således — och den må väl i ett sådant här fall få göra sig gällande, huru lågt den annars än kan stå i kurs här i huset — anser jag denna barriär icke blott vacker, utan rent af nödvändig.

Hvad kostnaderna beträffar, så medgifver jag visserligen, att 26,000 kronor är ett ganska stort belopp, i synnerhet om man bedömer det efter enskildas förhållanden. Men, mina herrar, när vi låtit riksgäldsfullmäktige och deras ombud handskas med miljonerna så fritt för att åstadkomma detta hus, som dock lämnar mycket öfrigt att önska och som skötes så pass illa, är det väl ej värdt att spara i yttersta utkanten af det beloppet. Det är natur-

ligtvis ej meningen, att riksgäldsfullmäktige skola vara helt och hållet bundna af denna skiss, men vi skola väl ej gå så långt som att i fråga om rent estetiska saker binda händerna på fullmäktige, äfven om vi göra det i fråga om själfva summan.

*Om upp-
förande af en
stenbarriär på
platsen fram-
för riksdags-
huset.*

(Forts.)

På grund af dessa skäl och äfven många andra, som jag skulle kunna anföra, om jag ej ansåge frågan vara af relativt underordnad art, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Centerwall förenade sig herrar *Warburg, Vahlquist* och *Ekman* i Göteborg.

Herr Hammarlund: Jag har i detta ärende reserverat mig, men, såsom det synes, har jag ej instämt med herr Starbäck i hans afslagsyrkande. Min reservation rör frågans rent formella behandling. Det är möjligt, att den anordning, som här är föreslagen, blir vacker, men för en icke-fackman är det ganska svårt att bedöma denna sak i dess nuvarande läge. Här finnes visserligen en ritning bifogad detta memorial, men det är ju icke meningen, att denna ritning skall följas. I utskottet frågade man t. ex. hvad meningen var med dessa gubbar och hvad de skulle föreställa, och om de äfven ingingo i priset, 26,000 kronor. Då svarade man: det är fria fantasier af arkitekten, de ingå ej alls i priset, och det är öfver hufvud taget ej alls meningen, att gubbarna skola komma med.

En annan anmärkning gjordes ock i utskottet, nämligen: om denna ritning skall följas, så måste de trottoaranordningar, som nu äro verkställda på Norrebro, ändras. Dessa trottoaranordningar äro dock gjorda för att vara till gagn och nytta för dem, som skola in i riksdagshuset, och särskildt för att underlätta inkörseln till riksdagsplanen, så att man undviker att komma i kollision med åkare, lastkärror och dylikt. Men om ritningen skall följas, måste som sagdt dessa trottoaranordningar göras på ett helt annat sätt. Därpå fick jag det svaret, att det behöfva vi ej sörja för, ty ej heller i det fallet är det meningen att ovillkorligen följa ritningen. Detta kan lätt ändras, sade man. Hvad är då meningen med ritningen, när man ej af den kan få en klar föreställning om, huru det skall se ut?

Under sådana förhållanden menar jag, att så brådskande är väl ej denna sak, att man ej kan få en ritning, som visar, hur det skall vara. Om vi uppskjuta saken, kunna vi ock få en trämodell till barriären, som visar, huru förslaget skall taga sig ut i verkligheten. Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på, att när barriären byggdes åt stallkanalen, var en sådan modell uppförd; och man fick gå där i en månad och se på flera olika förslag till barriär. Mera brådskande är det väl ej heller med denna fråga, än att man kan göra på samma sätt nu. Detta

*Om upp-
förande af en
stenbarriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.
(Forts.)*

ville man dock icke taga hänsyn till, utan man ansåg det vara bäst att nu besluta direkt. Det var därför jag reserverade mig. Jag vill som sagdt icke motsätta mig uppförandet af denna barriär. Det är mycket möjligt, att den blir vacker; men hur det skall bli i verkligheten och huru det skall taga sig ut, därom vet man i frågans nuvarande läge mycket litet. Jag tycker för min del, att det kunde vara lämpligare att återremittera ärendet, så att vi verkligen kunde få veta, hur förslaget skulle komma att taga sig ut. Med hänsyn till de många ärenden vi nu fått från Kungl. Maj:t att behandla, blir nog följden af en återremiss, att vi icke hinna afgöra frågan i år; men jag kan icke se någon så synnerligen stor fara däri, att ärendet får ligga öfver denna sommar.

Med uttalande af dessa formella betänkligheter anhåller jag, herr talman, att få yrka återremiss.

Herr vice talmannen: Det är icke utan att jag känner en viss rädsla att uppträda inför kammaren i denna fråga. Med lifligt minne om den erinran jag fick mottaga under de debatter, som föregingo beslutet om riksbyggnadernas uppförande på Helgeandsholmen, kunde jag väl tro, att jag är en af kammarens ledamöter, som icke borde göra anspråk på att yttra sig i en fråga sådan som den föreliggande. Vid nyssnämnda tillfälle, år 1888, sades det till mig, att den, som är ifrån landsorten och som icke är vidare byggnadskunnig och ej heller är estetiskt anlagd, bör icke hafva något berättigande att uttala sig i dylika frågor. Sedan jag nu emellertid haft tillfälle att deltaga i ärendets förberedande behandling, anhåller jag om kammarens uppmärksamhet för några ögonblick för att söka besvara de invändningar, som här riktats mot det föreliggande förslaget.

Man har då, efter hvad jag tror mig ha fattat, i första rummet fäst sig vid frågan, om det borde få finnas någon markering mot Norrebro af riksdagshusets område eller icke. Mig synes det vara alldeles klart och tydligt, att det bör få finnas en sådan markering. Den afslutning, som planen framför riksdagshuset får härifrån, från den östra fasaden sedd, framåt Norrebro är ingen afslutning alls; utan den sammanflyter helt och hållet med trottoaren och gatan på Norrebro. Gärna vill väl ändå hvar och en tänka sig: hvarefter går riksdagshusets område här? Det skulle ingen kunna göra klart för sig, ifall platsens ordnande mot Norrebro skall förblifva i samma skick för framtiden som nu.

Man har vidare invändt, att med en barriär — låt vara, att det endast är en barriär, säger man, mot Norrebro här framför riksdagshusets plan — är det så ovisst, huru det kan komma att taga sig ut, så att t. ex. herr Hammarlund därför tycker, att det vore säkrast, att man för närvarande afsloge framställningen och därmed sattes i tillfälle att ställa till med modeller, så att man, och

i första rummet då riksdagsmännen, skulle blifva i tillfälle att öfvertyga sig om, hur den föreslagna barriären verkligen skulle komma att taga sig ut. Det tycker jag i alla fall är väl långt drifvet, det må jag säga.

Om uppförande af en stenbarriär å platsen framför riksdagshuset.

(Forts.)

När man läser utskottets utlåtande, finner man ju, att af de två alternativ, som föreslagits, är det ena alternativet, med det höga staketet, 2 meter högt, och höga järnportar därtill o. s. v., redan helt och hållet slopadt. Det återstår icke något annat förslag, enligt utskottets hemställan, än förslaget om en låg barriär. Men så invänder man: det kan vara riskabelt nog att gifva sitt bifall äfven till det, därför att man kan aldrig veta, hur det kan komma att taga sig ut med en sådan. I utskotts-betänkandets motivering ser man emellertid, hur det är meningen, att denna barriär skall ta sig ut. Herrarna finna nederst på första raden följande uttalande: »Genom utförandet åter af det andra förslaget, afseende uppförandet af en barriär eller balustrad af sten af samma karaktär som den utmed Norrbro samt norr och söder om riksdagshusplatsen befintliga, skulle enligt de sakkunnigas mening riksdagshusplatsens fridlysta och högtidliga karaktär på ett effektivt sätt framhållas, utan att anordningen ur estetisk synpunkt komme att verka störande.» Nå, vill man då göra sig en föreställning redan nu om den föreslagna barriärens blifvande utseende, så får man det klart för sig, om man tänker på, hur den nuvarande barriären vid Norrbro ser ut. Hvarför skulle man då behöfva uppskjuta frågan och åstadkomma icke allenast tidsutdräkt därigenom, utan äfven särskilda kostnader för nöjet att om ett år eller så härefter få se modeller för detta stora byggnadsverk! Man har vågat sig på att uppföra riksdagshuset och riksbanken på Helgeandsholmen utan att ställa till med modeller. Att man då skulle behöfva modeller för att uppföra en liten barriär, ett sådant enkelt stängsel på Norrbro, det synes mig bra underligt, det ber jag få säga.

Slutligen ber jag få säga, att ur estetisk synpunkt är jag för min del öfvertygad om, att det aldrig kan försvaras att låta en sådan plats ligga på detta sätt utan markering mot Norrbro, utan att det finns någonting, som svarar emot barriären å andra sidan Norrbro och mot barriärerna vid de båda Norrströmmarna.

Jag tror, att, när man tager dessa saker i betraktande, man gör klokt i att bifalla utskottets förslag.

Herr *Höjer* instämde häruti.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten med denna fråga; jag vill blott hafva sagdt, att om det varit tänkbart att få modeller uppförda, som visat, att riksbanks-huset skulle tett sig som det nu gör, så tror jag, att det icke

Om
 uppförande
 af en sten-
 barriär å
 platsen fram-
 för riksdags-
 huset.
 (Forts.)

skulle ha blifvit uppfördt — och det tror jag också hade varit det lyckligaste!

Nu ser jag emellertid, hur frågan ligger, och vill därför icke besvara herrarne med en votering. Jag vill blott framhålla, att min mening ingalunda är den, att man skall afslå hvarje framställning om en begränsning af platsen, utan jag har ansett — och finner mig fortfarande oförhindrad att anse — att man kunde begära att något bättre få tillfälle att bedöma den blifvande begränsningens utseende, än man hittills fått tillfälle till.

Herr Nilsson i Malmö: Jag skall gärna medgifva, att en sådan stenbarriär, som här är föreslagen, kan tjäna till prydnad af planen framför riksdagshuset och möjligen äfven fylla något litet praktiskt ändamål. Men för min del finner jag frågan vara för tidigt väckt. Utan tvifvel ter sig planen framför riksdagshuset i sitt nuvarande skick icke så, som den bör göra. Hvad jag i första rummet saknar är ett större monument af en eller annan beskaffenhet, en staty eller dylikt, någonstädes framför midtpunkten af ingången. Och jag tror, att ett sådant monument förr eller senare kommer att bli placeradt där. Men då misstänker jag också, att därigenom komma att förorsakas vissa förändringar med afseende å denna barriär, därest den nu kommer till utförande. Därför tror jag det vore önskligt, att alla dessa saker blefve utförda på en och samma gång, så man sluppe göra ändringar.

Naturligtvis komme ett sådant arrangemang, som jag tänkt mig, icke att medföra ändringar i utseendet af en eventuell barriär, men jag tror, att utsträckningen af densamma mycket väl skulle kunna blifva ändrad.

Bland annat af detta skäl, som icke förut andragits i debatten, ber jag, herr talman, att få afstyrka föreliggande förslag.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Jag har inom utskottet varit en mycket ljum anhängare af det föreliggande förslaget, därför att jag icke har känt mig fullt öfvertygad om, att det skulle förbättra utseendet, om man satte dit någon sorts barriär. Jag har dock icke vågat motsätta mig det beslut utskottet kommit till, och jag får erkänna, att under den diskussion, som nu förevarit, har jag känt mig mera öfvertygad om lämpligheten af att verkligen något göres för att markera, att planen framför riksdagshuset icke är en öppen plats, utan är någonting, som hör till riksdagshuset.

Hvad den siste talaren anmärkte, att man skulle hafva uppskof med frågan, därför att det möjligen framdeles kunde komma att uppställas ett monument, en staty eller dylikt på planen, anser jag icke ha riktigt sammanhang med den här föreliggande frågan. Jag kan icke förstå, att dessa båda saker hafva med

hvarandra att göra, om vi sätta en barriär mot Norrbro och sedermera placera en staty midt på planen framför riksdagshuset. Det är två saker, som icke stå i det allra ringaste samhang med hvarandra.

Då jag böjer mig för herrar esteticis omdöme och tror, att de ha rätt i att det skulle kunna verka till förskönande af det hela, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram
för riksdags-
huset.*

(Forts.)

Häruti instämde herr *Zimdahl*.

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! När man läser igenom statsutskottets memorial i den här saken, är det svårt att förstå de skäl, som föranledt framställningen, såvida man icke får taga fasta på sista satsen i memorialet, där det talas om, att det skulle genom en dylik barriärs anbringande tydligt framgå, att platsen tillhör Riksdagen, det vill säga att markera särskildt äganderätten i detta fall. Med den kännedom man har om de misshälligheter, som förefunnits mellan Stockholms stad och Riksdagen — och fortfarande förefinnas — om äganderätten till eller anspråk på äganderätten till vissa områden, kan det vara naturligt, att utskottet anser, att vi här bestämdt böra genom en sådan barriär säga ifrån, att detta är vårt, ungefär som när man uppför en gärdesgård emellan granrens gård och sin egen gård och säger: här gå mina ägor och där gå dina!

De estetiska skäl, som här äro framförda — jag tror bland annat af herr Centerwall — försöka påvisa, att det skulle te sig så monumentalt eller att det vore behöfligt med en barriär, när man stod och tittade från riksdagshuset och utåt. Jag tror verkligen, att det enda håll, hvarifrån man skulle få ett monumentalt intryck af barriären, skulle vara från riksdagshuset; men det är väl ändå icke meningen! Om barriären skulle uppfylla detta ändamål, skulle den naturligtvis göra ett monumentalt intryck på åskådare, som betraktade riksdagshuset österifrån; till följd af den starka gatutrafiken och den smala passage, som vi ha öster om den projekterade barriären, är det emellertid omöjligt att därifrån få ett monumentalt intryck af riksdagshuset bortom denna barriär. När en åskådare vill betrakta riksdagshuset från öster, kommer han nog, dels på grund af trafiken dels på grund af andra skäl, att ställa sig innanför barriären. Jag tror, att hvem som helst, som, utan att därför göra anspråk på att vara estetik, verkligen vill bedöma platsen, måste medgifva, att, så som det nu är, är det mycket tilltalande. Den är visserligen icke så fridlyst och högtidlig, som utskottet vill ha den, men jag tror, att det är mycket bättre med den nuvarande prägeln, som jag skulle vilja kalla förnäm och demokratisk. Ty det kan hända, att det kanske vore angenämt, såsom herr Centerwall tänkt sig,

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.*

(Forts.)

att man finge en trädgård, där vi kunde gå och spatsera och folket finge gå utanför och kanske tycka, att det vore obehagligt att ha en krokväg, som måste passeras. Men att af en sådan omtanke om de framtida medlemmarne i Riksdagen göra en sådan afstängning, finner jag icke något skäl till. Den enda synpunkten, som kunde tala för denna barriärs anbringande, vore, om man ser det hela ur fågelperspektiv — ty då är det gifvet, att det skall verka i hög grad tilltalande — men det är ju endast ett fåtal, som har tillfälle att se Riksdagen och riksdagshusplanen i fågelperspektiv, utan vi få nöja oss med det perspektiv vi ha, och då menar jag, att det icke finnes något skäl att anbringa en sådan barriär.

Ett annat skäl, som jag också skulle vilja yttra mig emot, är det, som framfördes af en ärad talare på stockholmsbänken, hvilken menade, att man kanske ansåg sig behöfva ha något skydd här. Men då skulle man väl anbringa en spetsgård i likhet med hvad som ifrågasatts i ett annat förslag.

Jag ber att få yrka bifall till herr Starbäcks förslag, såsom varande det, hvilket kommer att göra riksdagshuset och riksdagsplatsen mest tilltalande, låt vara, att äganderätten icke alltför skarpt blir markerad genom detsamma.

Herr Centerwall: Det sista skulle jag verkligen icke ha svarat på, om vi icke hade så innerligt god tid, ty det finnes ju icke mycket kvar på föredragningslistan.

Det förvånar mig, att en man i ungdomens gröna vår, som borde ha icke allenast skarpa ögon, fågelperspektivögon, utan äfven lika skarpa öron, kan höra så på tok, som den siste talaren gjorde. Har jag någonsin sagt, att barriären skulle vara monumental? Nej, det är just hvad den icke skall vara, utan den skall vara låg. Har jag någonsin sagt, att riksdagshuset tar sig monumentalt ut, om man ser det öfver barriären? Nej, det har jag icke sagt. För öfrigt har jag icke heller sagt något af det andra, som den ärade talaren lagt i min mun, såsom det stenografiska referatet skall utvisa. Jag vill dock tro, att den unge mannen citerat på tok bona fide, och att han icke tillhör det slags folk, som »till Guds större ära» lägga i motståndarens mun något, som denne icke yttrat.

För öfrigt kan man se en stenbarriär från många synpunkter, men omöjligt ur den sociala synpunkten, som man här delvis gjort. Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Herr talman! Endast ett par ord. Det har sagts af den nästföregående talaren, att man kunde likna denna ifrågasatta markering eller barriär på riksdagshusplanen mot Norrbro vid en gärdesgård, som uppföres grannar emellan Jag tror, att man kan vederlägga detta påstående tämligen lätt

med ett annat, nämligen med en erinran därom, huruledes det är en gammal tradition i vårt land, så gammal som från hedenhös, att man uppfört vare sig staket eller någonting annat omkring sina gårdar, omkring sina trädgårdstäppor o. s. v., därmed markerande, att här är trädgården, och här är gården, som tillhör denna boning. Det skulle således vara Riksdagen förmenadt att sätta denna anspråklösa, men vackra barriär, som den, efter min mening, kommer att bli, för att därmed för främlingar och äfven för många utaf vårt eget lands inbyggare, som första gången besöka hufvudstaden, tydligt angifva, att här är Riksdagens hem och hit sträcker sig riksdagshusets område.

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram
för riksdags-
huset.*

(Forts.)

Herr Hammarlund nämnde något, som jag förra gången glömde att besvara, nämligen att med uppförandet af en sådan barriär, såsom här ifrågasatts, kunde inkörseln till riksdagsplanen bli obekvä. Herr Hammarlund kan dock själf se på den ritning, som åtföljer memorialet, hurusom barriären midt för riksdagshusets hufvudingång svänger in uti en halfcirkel och därmed gör inkörseln så bekväm som möjligt. Ja, den är så bekväm, att det helt säkert inte finnes någon bekvämare inkörsel här i Stockholm, än hvad inkörseln skulle bli enligt denna ritning ifrån Norrbro in på riksdagshusplanen.

Det har också sagts, att man med anordnandet af denna barriär i framtiden också skulle tänka sig en trädgård mellan barriären och riksdagshuset, där folket skulle gå utanför och titta på dem, som hade rätt och tillfälle att promenera i trädgården. Mot ett sådant påstående talar ju helt och hållet det föreliggande förslaget. Ty fastän det nu upptar denna barriär mot Norrbro, så, förutom det att den är utomordentligt låg, men likväl prydlig, så är den öppen midtför båda sidogångarna, den stora sidogången mot Norrström och sidogången långs barriären mot strandkanalen, och dessutom är den öppen vid hufvudingången från Norrbro. Det blir således icke mindre än tre öppningar, en vid hvardera sidan och en större på midten för körande, och märk väl, inga grindar finnas på något af dessa ställen. Det måtte väl mer än något annat säga oss, att här är icke meningen att afstänga någon, ty då hade det väl varit ifrågasatt, att några grindar skulle uppföras mellan Norrbro och riksdagshusplanen, men det har man nu icke tänkt sig, utan det skulle bli öppna ingångar på de punkter, jag här omnämmt.

Ja, det var också en sak till, som icke blifvit bemött, men i öfrigt ha alla invändningar, som gjorts, blifvit vederlagda. Herr Hammarlund ansåg nämligen, att kostnaden skulle bli alltför stor. Ja, det är 26,000 kronor det här är fråga om. Om det vore fråga om att nu föra upp ett vanligt stängsel, då vore 26,000 kronor mycket, men hvem vet, när man nu skall gräfva i den lösa jord, som blifvit pålagd vid planeringen för riksdagshusets uppförande, hur djupt ner man behöfver gå med grunden. När

Om uppförande af en stenbarriär å platsen framför riksdagshuset.
(Forts.)

det nu skall bli en stenbarriär, så får det lof att vara en solid grund, så att också stenbarriären kan byggas, så att den själf blir solid.

Jag tror icke, att det är skäl, att vi här försöka att spara, därför att man tycker, att kostnaden är så stor; den är efter min mening i förhållande till hvad man får för dessa penningar icke stor, snarare minimal.

Herr Christiernson: Det var en ärad talare, som ville påstå, att jag i hans mun lagt ord, som han icke föllt. Men samma ärade talare, när han skulle bevisa behöfligheten af denna stenbarriär, ställde sig, eller lät oss åtminstone tro, att han stod i ett fönster af riksdagshuset, och därifrån tedde sig för honom behovet af en sådan barriär såsom oafvisligt. Det må då för-låtas mig, om jag trodde mig ha skäl att antaga, att han från denna ståndpunkt talade om barriärens behöflighet af samma anledning som utskottet, nämligen att den skulle i hög grad höja riksdagshusplatsens monumentala prägel.

För öfrigt vill jag till kammarens ärade vice talman fram-hålla, att det icke är af så stor vikt för den här frågans bedö-mande, att man i hedenhös skulle ha omgärdat sin egendom med stängsel, ty då var man kommunister allihop.

Herr Nilsson i Malmö: Jag skall endast be att få göra en liten anmärkning. Ifall den ärade talaren på smålandsbänken hade velat erinra sig ett enda af de otaligt många fall, då an-ordnandet af ett större monument på en öppen plats eller ett torg nödvändiggjort mycket vidlyftiga förändringar med afseende på öfriga anordningar på platsen, så hade han kunnat förstå, att de två saker, som jag nyss omnämnde, kunde stå i visst sam-manhang med hvarandra.

Herr Starbäck: Jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på en sak till i denna fråga.

Efter hvad jag vill erinra mig, har under detta riksdagshus' uppförande och äfven sedermera varit under debatt frågan om uppresandet af en riksdagshusplatsen värdig staty. Jag undrar, om det kan vara riktigt, om vi icke skola alldeles lämna den tanken att först bygga en sådan här stenbarriär och sedan låta en konstnär med hänsyn till densamma framlägga förslag till en dylik staty. Jag tycker, att det riktigaste och bästa för denna frågas lösning vore, att vi finge en utredning rörande, hela platsens ordnande ur estetisk synpunkt.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag måste bekänna, att jag kände mig nästan något missmodig öfver, att jag för en gångs skull icke kunde följa herr Starbäck, då han i sitt första anförande så vackert förde sparsamhetens talan. Nu däremot har

han i sitt sista anförande, i likhet med en hel del andra, som stå på samma sida som han, verkligen angifvit, att det icke ligger någon sparsamhet till grund för hans förslag, utan snarare vill han lämna öppet, såsom han antydde, att vi, i händelse att hans förslag komme att antagas, skulle få en mycket större utgift genom att uppställa en byst framför riksdagshuset. Jag anser för min del, att det icke ligger något hinder att i framtiden uppsätta en sådan äfven med bifall till utskottets förslag.

Om
uppförande
af en sten-
barriär å
ram
för riksdags-
huset.
(Forts.)

Men äfven herr Hammarlunds förslag skulle bereda oss en större kostnad än ett bifall till utskottets hemställan. Han vill nämligen, att vi skola få modeller uppsatta för att se, huru det skulle komma att taga sig ut. Äfven detta skulle komma att kosta pengar. Och för min del får jag verkligen säga, att, hur omsorgsfullt en sådan modell än göres, då det är fråga om bedömning af rent estetiska saker, är det själfva materialets innehåll, som verkar i så hög grad, att man icke kan få ett fullt korrekt omdöme om saken, oaktadt man kostar på rätt mycket pengar för att framställa en modell af så likartadt utseende som möjligt.

För öfrigt får jag uttrycka min förvåning öfver, att, såsom det nästan vill förefalla mig, socialdemokraterna här i kammaren skulle tro, att de rent af skulle blifva utestängda ur Riksdagen, om en barriär komme till stånd. Det är väl icke alls meningen, att denna fråga skall på något sätt få inverka på den politiska röströtten, såvidt jag kan förstå. Ty här gäller det ju endast att markera och utvisa, hvar platsen för riksdagshuset är belägen, såsom man i allmänhet brukar göra med en gårdstomt. Och från den synpunkten kan väl icke något skäl föreligga till afslag.

För min del tror jag för öfrigt, att det finnes mycket goda skäl för bifall till utskottets förslag. Ty om jag tänker på de många anmärkningar, som framkommit mot denna riksdagsbyggnad, och om man nu skulle lämna fältet öppet för anmärkningar äfven i denna fråga, ho vet, till hvilket resultat man då skulle komma? Kanske vi då skulle kunna få en mycket afskräckande barriär framför riksdagshuset. Jag tillåter mig säga, att jag icke tilltror tidningarna och alla minst stockholmarna att kunna bedöma denna sak. Ty de ha en alldeles speciell uppfattning i frågan. Jag tycker, att riksdagshuset står på rätt plats och på en mycket bra plats samt tager sig vackert ut.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Herr Daniel Persson uttryckte sin förvåning öfver, att vi socialdemokrater yttrat oss mot denna barriär, och sökte ironisera om att frågan rent af skulle vara en existensfråga för vårt parti i Riksdagen. Som svar härå ber jag få säga, att då jag instämde med den ärade reservanten, gjorde jag det ur ren sparsamhetssynpunkt. Jag kan som arbetare icke fatta och förstå — jag ber de lärde

Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.

(Forts.)

om ursäkt därför — att vi så där utan vidare skola kasta ut 26,000 kronor för att få, låt vara, en hygglig stenbarriär framför riksdagshuset. Jag förmodar, att de, som komma för att se på riksdagshuset, skola njuta lika bra däraf äfven utan denna.

Det var således ur sparsamhetens synpunkt, som jag yrkade afslag på utskottets hemställan. Och jag har under debatten blifvit styrkt i denna min uppfattning. Visserligen har den ärade vice talmannen antydt, att dessa 26,000 kronor icke vore någon summa att tala om. Ja, men kunna vi vara säkra på, att det skall stanna vid 26,000 kronor? Vi hörde här, att vice talmannen icke var säker på grundens beskaffenhet. Kanske det därför kommer att gå upp till 50,000 kronor, innan barriären blir färdig.

En annan talare har anfört, att orsaken, hvarför han var motståndare till detta förslag, var icke enbart af sparsamhets-, utan också af andra synpunkter, nämligen att man borde taga hänsyn till, att det möjligtvis en gång i framtiden kunde blifva fråga om resande af en staty på platsen. Härtill vill jag lägga, att om det skulle blifva fråga om att resa en staty på denna plats, då tager man icke alls hänsyn till, att denna barriär finnes, utan då uppför man statyn och får kanske sedan rifva hela barriären för att anpassa den efter statyn. Vi ha således icke den ringaste utsikt att komma ifrån kostnaden för en staty genom uppförandet af den ifrågasatta barriären. Men vi ha utsikt att få i en framtid rifva ned det arbete, som vi nu till äfventyrs skola göra.

Af dessa grunder vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande på afslag å föreliggande betänkande och vill verkligen besvara kammaren med en votering om saken.

Herr Christiernson: Det var en ärad talare, som antydde, att vi socialdemokrater uppträdde här mot förslaget, därför att vi antogo, att vi skulle blifva utestängda från Riksdagen genom en sådan barriär. Ja, det ligger lika mycken sanning däri, som om man skulle tro, att försvararna af barriären här uppträdt till dess försvar, därför att de genom barriären hoppades blifva instängda här för lifvet. Hade det varit en annan ledamot af kammaren än den ärade representanten på dalabänken, som sagt detta, skulle man nästan kunna tro, att det här vore en garanti i rösträttsfrågan, som det gällde.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen proposition 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på afslag å berörda hemställan och 3:o på ärendets återförvisande till utskottet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposi-

tion antagits det under 2:o upptagna yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i utskottets förevarande memorial n:o 126, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställen.

Omröstningen utföll med 143 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 13.

Härefter föredrogs och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgad.

§ 14.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Sjö, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Under de senare åren har inom vårt land, synnerligast på den ort jag tillhör, men äfven på flera andra håll, såsom i Västergötland, Halland, Södermanland och äfven Blekinge m. fl., rådt och råder fortfarande en ofantligt stor brist på folkskollärare. Det hjälper icke, hur mycket man än annonserar för att få ledigförklarade folkskollärareplatser åter tillsatta; man må annonsera i Post- och Inrikestidningar, i ortstidningarna, i skoltidningar eller hvad det vara må — det lyckas i alla fall icke att kunna få tag i lämpliga personer, som vilja ens vikariera å dessa befattningar. Och att få platserna besatta med *ordinarie* folkskollärare, det kommer icke gärna i fråga. Till följd häraf få på många håll folkskollärarebefattningarna uppehållas genom f. d. folkskollärare, öfver eller nära 70 år gamla, eller ock genom småskollärarinnor. Detta är ju ett mycket sorgligt förhållande, och jag har från många håll hört stora klagomål öfver att folkskolorna uppehållas så att säga för formens skull, men icke för det ändamål, hvarför de borde

*Om
uppförande
af en sten-
barriär å
platsen fram-
för riksdags-
huset.
(Forts.)*

Interpellation.
(Forts.)

uppehållas. Detta förhållande, som redan i flera år existerat, börjar blifva allt intensivare, hvarom flera meddelanden till mig ingått från skolrådsordförande. Så t. ex. skrifer till mig en af dessa, en kyrkoherde i min hemort:

»Inom Linneryds skoldistrikt har från och med år 1900 ständiga svårigheter mött för att kunna få ordinarie lärarebeställning tillsatt samt vikarie till vakant plats eller sjuk lärare. Så har, oaktadt upprepade annonseringar i skoltidningar samt för öfrigt i stockholms- och ortstidningar, ingen sökande afhörts till Bökås—Siggahult folkskola, som varit vakant sedan början af år 1902. För sjuke folkskolläraren E. Bergstrand har oaktadt mycken annonsering ej kunnat erhållas fullgod vikarie, utan skolrådet måste år 1901—1902 nöja sig med en pensionerad folkskolelärare, som var född 1833; och under vårterminen år 1903 måste tvenne lärarinnor aflösa hvarandra, den senare en småskolelärarinna, som godkänts af folkskoleinspektören. Likaså måste under höstterminen år 1905 tvenne lärare aflösa hvarandra såsom vikarier för ofvannämnda sjuka lärare, enär ingen stod att få för hela terminen, oaktadt annonsering i skoltidningar och andra, såsom ortens tidningar. Och då man till slut fått en vikarie, så har det ej lyckats genom annonsering, utan genom privata underhandlingar, förfrågningar och spaningar på alla håll. Så har det varit med den vakanta platsen i Bökås. Vi ha där fått nöja oss med den pensionerade folkskoleläraren, född 1837, och efter honom en af inspektören väl vitsordad småskolelärarinna.

Emellertid hafva utgifterna vid denna fruktlösa annonsering angående lediga lärareplatser i Linneryd åren 1900—1905 uppgått till 430 kronor 46 öre.» Det är således, som synes, inga småsummor, som man på detta sätt får kasta ut — utan resultat.

Vidare säger en annan kyrkoherde — också han bosatt i närheten af min hemort:

»Vi hade en läraretjänst ledig i två år och måste åtnöja oss med afskedade lärare såsom vikarier, af hvilka den ene var öfver 70 år och en annan afskedad i förtid såsom obotligt sjuk. Denna tjänst lyckades vi få återbesatt, därigenom att en ordinarie lärare här lyckades öfvertala sin son efter aflagd examen att söka platsen. En annan lärartjänst ha vi haft vakant i fem år och haft lärarombyte nästan hvarje termin. Tjänsten uppehålls nu af en småskollärarinna. Förlidet år hade vi fortsättningsskola i hopp att lönetillägget skulle locka. I år ha vi tillagt 100 kronor till minimilönen och bjudit en vikarie 100 kronor pr läsmånad — men allt fåfängt. Vi ha dock nästan öfverallt i socknen nya skolhus. Kostnad för annonsering om ledigheten brukar uppgå till 60 à 70 kronor årligen.»

För öfrigt har jag flera andra bref — också från präster — i hvilka det säges, att det är nästan omöjligt att efter annonsering kunna få folkskollärare. Och härom dagen kom jag att i en

tidning läsa en uppgift om ungefär liknande förhållande. Det heter i denna tidningsnotis:

»I Eskilstunatrakten ha till uppehållande af fyra lediga vikariat, däraf intet på kortare tid än hela vårterminen, antagits f. d. folkskollärare om respektive 60, 66, 67 och 79 års ålder, sedan efter annonsering inga andra kunnat erhållas. Den sistnämnde, en gammal hederlig skolveteran från Skaratrakten, anmälde sig icke själf som sökande, utan skolrådets ordförande fick, när all annan möjlighet att få skolan i gång var ute, af en händelse höra talas om honom och uppmanade honom att, trots han gick på sitt 80:e år, resa upp den långa vägen till norra Södermanland och taga hand om den nödställda skolan. Den tredje i ordningen af de nämnda, hvilken ju ännu icke nått fullt 70 år, tog afsked för 25 år sedan för att ägna sig åt affärsverksamhet och har först nu, därtill enträget manad af en nödställd skolrådsordförande, återvändt till sin ungdomskärlek.

Att under sådana omständigheter skolorna hållas i gång mera för formens skull och på det statsbidraget må utbetalas än till egentlig nytta för de ungas fostran, är ganska sannolikt, anmärker Svensk lärartidning.»

Det är med anledning af dessa utaf mig nu anförda förhållanden, som jag ber, herr talman, att få med kammarens tillstånd till herr statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet framställa följande vördsamma spörsmål:

»Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder, som leda därhän, att man snarast möjligt inom landet till ledigförklarade folkskollärareplatser kan få kompetenta sökande, och i så fall hur snart får man vänta att för folkskolornas uppehållande hafva tillräckligt med skollärare?

Denna framställning blef på begäran bordlagd.

§ 15.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en del utaf Bodens kronopark för landtförsvarets behof;

n:o 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg å lönen för jägmästaren i Marks revir Axel Fabian Kindstrand;

n:o 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till kungsgården Sundbyholm n:o 1 med underlydande i Södermanlands län hörande områden;

n:o 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

försäljning af ett till skattehemmanen Förarp Norregård och Förarp Södergård i Kronobergs län hörande område; samt
 n:o 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till indragna kronofogdebostället Yllesta n:o 2 i Västmanlands län hörande lägenhet.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:
 statsutskottets utlåtanden:
 n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd; och
 n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till inköp af enskilda tillhöriga vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar;
 bevillningsutskottets betänkanden:
 n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge;
 n:o 19, angående en inkomstskatt för år 1907 m. m.; och
 n:o 20, i anledning af väckt motion om, bland annat, rätt till afdrag för utskylder vid taxering till bevillning af inkomst af kapital och arbete; samt
 Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upprättande af redogörelse öfver statens skogsparker m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *A. F. Vennersten* under 2 dagar fr. o. m. den 10 maj,
 » *K. G. Karlsson* i Göteborg » den 11 maj,
 » *D. Broström* » 3 dagar fr. o. m. » 10 » och
 » *J. M. Juhlin* » 2 » » » » » 10 ».

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 1,16 på dagen.

In fidem

Herman Palmgren.